

כתובת האתר של ישיבת "אשרי האיש" – ההרצאות של הרב יוסף צ. בן-פורת

www.emuna.info

שיחתו השבועית של ראש הישיבה – הרב יוסף צ. בן-פורת

במלחמות ישראל, צבא קטן של צדיקים מנצח צבא גדול של רשעים

פרשת מטות תשע"א

שעמדו לרשותו. הקב"ה לא הגביל אותו במספר, אם כן, למה לא לקח יותר חיילים כדי למנוע סיכון? שאלה **חמישית**: מה פירוש הביטוי "נִמְסְרוּ מֵאֲלֹפֵי יִשְׂרָאֵל אֶלָּף לַמָּטָה" – מי מסר את מי? ביטוי שאין לו אח ורע במלחמות האחרות. שאלה **שישית**: משה ציווה את העם "החלצו מאתכם אנשים לצבא" פירש"י: "**אנשים צדיקים**" (המקור תנחומא ג). והסיבה שרש"י מפרש כך, שאם לא כן, המילה 'אנשים' מיותרת לחלוטין, שהרי ברור מאליו, שלצבא מגייסים אנשים ולא חיות! ולכן, פירש כדרכו בקודש, שבאה ההדגשה שהחיילים שיבואו מכל שבט, יהיו בדווקא אנשים צדיקים, וכבר פירש"י: "כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות" (במ' יג, ג). ונשאלת השאלה, למה מופיעה כאן ציווי בקשר לרמת הצידקות של האנשים, דבר שלא הופיע במלחמה הקודמת נגד סיחון ועוג.

ומצאנו תשובה לחלק מן השאלות בספר אור החיים הקדוש (במדבר לא, ג):

"ואמרו לתת נקמת ה' - גם זה מההתחכמות להשגת הנקמה שצוה אותם **שתהיה כוונת הנקמה לקנאת ה'** אשר גרמו ביטול מצותיו ורצונו יתברך, ולא להתנקם על המסובב מהחטא שמתו כמה **מישראל**, כי לכשתהיה הכוונה על זה אין במעשה מצוה להסתייע באמצעותה להנקם מאויב".

נקמה היא מידה רעה ומגונה ונאסרה בכל אופן שהוא

"נִיֻּדְּבָר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: נְקֹם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחֲרֵי תֹאסֹף אֶל עַמִּיךָ: נִיֻּדְּבָר מֹשֶׁה אֶל הָעָם לֵאמֹר הִחְלְצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לְצָבָא וְיִהְיוּ עַל מִדְיָן לְתֵת נִקְמַת ה' בְּמִדְיָן: אֶלָּף לַמָּטָה אֶלָּף לַמָּטָה לְכָל מִטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלָחוּ לְצָבָא: נִמְסְרוּ מֵאֲלֹפֵי יִשְׂרָאֵל אֶלָּף לַמָּטָה **שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלָּף חֲלוּצֵי צָבָא**: וְיִשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלָּף לַמָּטָה לְצָבָא אֹתָם וְאֵת פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן לְצָבָא וְגו' " (במדבר לא, א-ו).

תמיהות בעניין המלחמה נגד מדין

הפרשנים, ראשונים ואחרונים, הציבו שאלות קשות בהבנת פשט המקראות. השאלה **הראשונה** והנוקבת: "נקמה" היא מושג מאוד פסול ביהדות, שהלוא כך נצטוונו (ויקרא יט, יח) "לֹא תִקֹּם" ואילו בפרשתינו, הנקמה מופיעה כדבר חיובי מאוד מאוד, כמצוה ציבורית ראשונה במעלה! שאלה **שנייה**: הקב"ה ציווה את משה "נְקֹם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", והנה, בפסוק שלאחר מכן, שינה משה את נוסח המצוה והוא מצווה את ישראל: "לְתֵת נִקְמַת ה' ". הרי שיש כאן שינוי מהותי בסיבת המלחמה. שאלה **שלישית**: הלוא החטא נעשה על ידי בנות מואב, למה נוקמים במדין ולא במואב? שאלה **רביעית**: משה רבינו גייס רק **שניים עשר אלף חיילים**. כלומר, כמות אפסית של חיילים, שני אחוז מתוך שש מאות אלף חיילים

בעבודה זרה, ועל דבר כזבי וגו' שגרמו לכם להכשל בזנות."

הרי לנו, שאפילו דבר כל כך חשוב כמו 'נקמת דם עבדיך השפוך' ששפכו הגויים, גם זה אסור לצרף למחשבת הנקמה.

יהודים לא נקמו באויביהם, לא בעבר ולא בהווה

הרה"ק מצאנו זצ"ל, בעל "שפע חיים", שעבר את המאורעות הנוראים של השואה, שבה רצחו הנאצים את אשתו ותשעת ילדיו והוא ניצל בניסי ניסים, אמר באחד משיעוריו:

"בשנות המלחמה, כשהיינו משועבדים במחנות וסבלנו קשות מידי הרשעים ימ"ש שהכו בנו בלי רחמנות וללא הפסק, היו שחשבו לעצמם שמיד בסיום המלחמה, כשיצאו מהמחנות, יהרגו כל גוי שיראו לנגד עיניהם, בפרט הגויים הגרמנים. במציאות לא שמעתי על שום יהודי שהלך והרג גוי שפגש בדרכו. יהודי לא מסוגל לשפוך דם, גם לא לפגוע ולהציק לאחר, כי זה נגד טבעם ומהותם של בני ישראל רחמנים בני רחמנים" (דרשות חורש"י תשמ"ב, תולדות, עמ' סט).

ראינו בעבר הרחוק והקרוב ובהווה, איך שבני כל עם ולשון נוהגים לנקום באלה שפגעו בהם. לא רק בני אפריקה ואסיה הפראיים מבצעים מעשי טבח וביזה בשונאיהם, גם עמי המערב הרסו את ערי גרמניה באופן שיטתי, רחוב אחר רחוב, בית אחר בית, בסוף מלחמת העולם השנייה, והרגו מיליוני אזרחים גרמנים, בשעה שהם לא סיכנו את צבאות בנות הברית. ולא עוד, אלא, שהגדיל חיל האוויר הבריטי, שהפציץ ללא רחם את ערי גרמניה בפצצות "נאפלס", שהן נשק נורא ואיום. הן מכילות זפת רותחת בחום עצום, הנדבקת לגוף האדם והופכת אותו ללפיד בוער! והוא מת ביסורים נוראים. זאת, כנקמה על ההרס שעשו המטוסים והרקטות הגרמניות בלונדון בתקופת "הבליץ". אבל **היהודים לא נקמו לא בגרמנים ששופו אותנו ולא בערבים שהרגו אותנו**. ידוע, שכשכבשה ישראל את העיר חברון במלחמת ששת הימים בשנת תשכ"ז, היו בטוחים ערביי העיר שהיהודים ינקמו בהם על הטבח האכזרי והנורא שביצעו בשנת תרפ"ט (1929) ויעשו בהם שפטים או לפחות באותן משפחות, והן מוכרות שארגנו ועשו

כפי שהתבאר בפרשה הקודמת, הרי יחודו של פנחס היה בכך, שהצליח להתעלות לקנא 'בלתי לה' לבדו ולא לשום הרגשה או אידיאה אחרת. דרגה זו היא על אנושית ולכן, זכה לכל אותן מתנות נפלאות מאת הבורא. גם כאן, במלחמה כנגד מדיין, היה אסור שתהיה בלב הלוחם, שום הרגשה של נקמה הנובעת מהמידות הרעות של האדם, מאחר וזו מידה פסולה בתכלית. לימדנו האוה"ח, **שהרגשת נקם היא מידה פסולה בתכלית** בין אם זו נקמה אישית של אדם כנגד אדם, או בין אם זו נקמה ציבורית ואפילו נקמה לאומית. אף נקמה שבאה על גרימת מגפה גדולה בעם ישראל, גם היא פסולה. אי לכך, היו צריכים הלוחמים לייחד את הלב ל**נקמת ה'** בלבד. ואמנם, כבר כתב הרמח"ל במסילת ישרים (פי"א):

"גם השנאה והנקימה קשה מאד לשימלט ממנה לב הותל אשר לבני האדם, כי האדם מרגיש מאד בעלבונותיו ומצטער צער גדול, והנקמה לו מתוקה מדבש, כי היא מנוחתו לבדה. על כן לשיהיה בכחו לעזוב מה שטבעו מכריח אותו ויעבור על מדותיו, ולא ישנא מי שהעיר בו השנאה, ולא יקום ממנו בהזדמן לו שיוכל להנקם, ולא יטור לו וגו'. והוא קל רק למלאכי השרת שאין ביניהם המדות הללו, לא אל שוכני בתי חומר אשר בעפר יסודם. אמנם גזרת מלך היא, והמקראות גלויים באר היטב, אינם צריכים פירוש, (ויקרא יט): לא תשנא את אחיך בלבבך, לא תקום ולא תטור את בני עמך (שם)".

כדי שיוכל אדם להתגבר על רגש הנקמה הנמצא בליבו, צריך הוא לעלות לדרגה של מלאך. ולכן, במלחמה זו ציווה משה רבינו לקחת רק 'אנשים' – צדיקים, כלומר, שיהא ליבם זך ונקי לעבודת ה'. וכל מחשבתם תהא לקיים את ציווי הכתוב (במדבר כה, יז-יח) **"צִרֹר אֶת הַמִּדְיָנִים וְהַפִּיִּתֶם אוֹתָם: כִּי צִרְרִים הֵם לָכֶם בְּנִכְלִיָּהֶם אֲשֶׁר נָפְלוּ לָכֶם עַל דָּבַר פְּעֹר וְעַל דָּבַר פְּזִי בֵּת נִשְׂיָא מִדִּין אַחֲתָם וגו' "** וכלשונו של האו"ח שם. "ואמר כי צוררים וגו', הכוונה בזה לומר תנאי הוא הדבר שהשנאה ואיבות שתהיה לכם, **לא על שסבבו נפילה בישראל**, שאם כן נאבדה הכוונה של תיקון החטא, אלא כי צוררים הם וגו' **על דבר פעור אשר החטיאו אתכם**

הנקמה, ואדרבה להיפך כנזכר וגו'.
 ואמר הכתוב: 'נִפְסְרוּ
 מֵאֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל' (במדבר לא, ה),
 פירוש **כל מי שהיה יודע בעצמו
 שעומד בצדקו מסר עצמו לדבר,
 עד שבאו לכלל האלף**, והגם שהיו
 בישראל כהנה וכהנה מהצדיקים,
 נתחכם ה' כדי שלא לבייש
 הנשארים שלא יהיו ניכרים".

הרי לנו, תשובה לשאלה החמישית:
 לפי פרשנותו של רבינו חיים בן עטר ז"ל,
 אותם צדיקים מסרו את עצמם למלחמה,
 מתוך שידעו את טוהר ליבם וכנות כוונתם.
 אולם, יש פרשנים שפירשו זאת
 באופן הפוך. מאחר והצדיקים האמיתיים
 רואים את עצמם, לעולם, במקרה הטוב
 ביותר כ'בינוניים', ובדרך כלל מחשיבים
 את עצמם כרחוקים מן השלימות, לכן, היו
 צריכים אחרים להמליץ עליהם ואף
 למוסרם בכוח לידי משה רבינו, לכן כתוב "
 נִפְסְרוּ".

**בכדי שלא יהיו נפגעים, יש לגייס צדיקים
 גדולים שמתכוונים לקדש שם שמים!**

כתב הרמב"ם (הלי' מלכים ז, טו):
 "ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה
 ישען על מקוה ישראל ומושיעו
 בעת צרה וידע שעל יחוד השם
 הוא עושה מלחמה וישים נפשו
 בכפו ולא יירא ולא יפחד ולא
 יחשוב לא באשתו ולא בבניו,
 אלא ימחה זכרונם מלבו ויפנה
 מכל דבר למלחמה... וכל הנלחם
 בכל לבו בלא פחד ותהיה כוונתו
 לקדש את השם בלבד מובטח לו
 שלא ימצא נזק ולא תגיעהו רעה
 ויבנה לו בית נכון בישראל ויזכה
 לו ולבניו עד עולם ויזכה לחיי
 העולם הבא וגו'".

אנו רואים, בדבריו של ה"הנשר
 הגדול" דברים גדולים ומדהימים. עוד לא
 נמצא אדם, ולא חברת ביטוח, שמוכנים
 לתת תעודת ביטוח ללוחם שיחזור ללא
 פגע, ממלחמה כלשהיא. הפתגם אומר
 "מלחמה יודעים איך היא מתחילה, לעולם
 לא יודעים איך היא מסתיימת"! והנה, כאן
 לפנינו, הרמב"ם שכל מילה וכל אות
 ספורים ומדודים אצלו, כפי שמתבטאים
 ראשונים ואחרונים – "לשונו הזהב" – הווי
 אומר, כשם שבשקילת הזהב מדייקים
 באופן המירבי, ואין שקילתו כזו של ירקות
 ופירות, כך שקל רבינו משה ז"ל כל מילה
 וכל אות! והנה כאן, דבריו ברור מיללו,
 "וכל הנלחם בכל לבו בלא פחד ותהיה
 כוונתו לקדש את השם בלבד מובטח לו

את הטבח בשנת תרפ"ט (1929), ואף אם לא
 יהיה זה 'לינץ' – נקמת דם, כמיטב
 המסורת הערבית, הרי שללא צל של ספק,
 יעמידו את אותם פורעים שעדיין חיים
 למשפט ויגזרו את דינם למוות, או לפחות
 למאסר עולם. הם הופתעו ונדהמו – ואני
 חייב לציין שגם השתאיתי – שלא עשו להם
 מאומה, לא נקמו בהם ולא נטרו להם על
 מעשיהם הנפשעים והאכזריים. מפני,
 שיהודי לא נוקם אף באויביו!!

לוחמי ישראל צריכים להיות טהורים וקדושים

הלוחמים שנבחרו הפעם, היו צריכים
 להיות נקיים הן מן החטא שנכשלו בו
 רבים, זנות עם בנות מואב. נקיותם הייתה
 חייבת להיות הן במעשה, הן בדיבור והן
 במחשבה. מכיוון, שאדם שנגוע בחטא
 מסוים, אומרת ההלכה, שאיננו רשאי
 להוכיח ולהטיף מוסר לזולתו, כשנכשל
 באותו חטא ועוון. ואם כך, על אחת כמה
 וכמה, שאיננו רשאי לצאת ולהילחם,
 להשמיד ולהרוג, את אותם שחטאו בחטא
 זהה! ואם בכל אופן יעשה מעשה פסול זה,
 הרי, שיתעורר עליו קטרוג גדול שעלול
 לפגוע בו אישית, כבומרנג. דהיינו, שהוא
 עלול להיפגע ואולי אף להיהרג במלחמה
 כזאת. כמו כן, במלחמה דנן, אסור
 שהלוחם יהיה נגוע ברגשי נקם ושנאה,
 אישיים, כלפי הגויים שפגעו בעמו
 ובמשפחתו!

זאת הסיבה, שמשה רבינו בקש מכל
 שבט רק אלף לוחמים, ובלבד, שיהיו

צדיקים ונקיים. (אזה"ח שם לא, ג):

"לזה נתחכם ולא רצה
 לבחור אנשים על ידי הזולת כי
 מי יודע האנשים אשר לא חשבו
 מחשבות און ולא טעו במכשול
 אומה זו, ויעץ ואמר להם
 שיחלצו מהעדה, פירוש הם
 מעצמן, כל מי שיודע עצמו שהוא
 בר לבב ונקי כפים ימסר לחשבון
 האלף למטה וגו'. שאמר להם
 שצריכין שיהיו החלוצים נקיים
 מהחטא וגו'. ולזה אין להם
 לחוש למכשול, כיון שהיוצאים
 לצבא צדיקים, ועוד להם
 שיקראו חסידים, כיון שבא לידם
 עון זה וניצולו ממנו, כאומרם
 ז"ל (זוהר ח"ג קצח): שלזה יקרא
 חסיד, באמצעות כן תהיה
 הנקמה באין מיחוש, ולזה לא
 רצה שיצאו כל ישראל לצבא, כי
 בדרך זה יש מיחוש מניעת

למדנו בדברי הנביא (זכריה ד, ו) "לא בְּחֵל וְלֹא בְּכַח פִּי אִם בְּדוּחִי אֶמַר ה' צְבָא-וֹת". ורוח ה' היא זו השוכנת בליבו של האדם והיא הקובעת את תוצאות הקרב. ולכן, בחר משה **מספר מועט של אנשים צדיקים והניצחון הושג בצורה הטובה ביותר**. גם יהושע במלחמות שניהל בארץ ישראל, לא הפעיל מעולם, יותר מאשר שלשים אלף חיילים, למרות שעמדו לרשותו שש מאות אלף אנשי-חיל. כיוון שאצל המאמין, **המלחמה היא רק 'השתדלות'** כדי שהניצחון יושג 'בדרך הטבע' ולא בדרך נס. אולם, לאמיתו של דבר, זה הנס הגדול ביותר, שצבא של צדיקים וקדושים מנצח צבאות עצומים אשר בהם לוחמים רבים.

בספר שופטים מסופר: "וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל הָרַע בְּעֵינֵי ה' וַיִּתְּנֵם ה' בְּיַד מִדְיָן שֶׁבַע שָׁנִים" (ו, א), שלשה עמים, מדין, עמלק ובני קדם התעמרו בישראל וחמסו את כל יבוליהם ובהמתם. "כִּי הֵם וּמִקְנֵיהֶם יָעֻלוּ וַאֲהַלְיָהֶם וּבָאוּ כְּדֵי אֲרָבָה לָרֶב וְלָהֶם וְלִגְמֻלְיָהֶם אֵין מִסְפָּר וַיָּבֹאוּ בְּאֶרֶץ לְשִׁתָּה" (ה). כשהגיעו לשפל המדרגה זעקו אל ה', מיד שלח ה' נביא אל גדעון וציווה אותו: "לֵךְ בְּכֶתֶךְ זֶה וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת יִשְׂרָאֵל מִכַּף מִדְיָן הֲלֹא שְׁלַחְתִּיךָ" (יד). כשנודע שגדעון הולך לצאת למלחמה, אספו כל עמי הסביבה את צבאותיהם: "וְכָל מִדְיָן וְעַמְלָק וּבְנֵי קָדָם וְנָאֲסָפוּ וַיִּחָדּוּ וַיַּעֲבְרוּ וַיַּחֲנוּ בְּעֵמֶק יִזְרְעֶאל" (לג). גדעון החל לגייס צבא ונאספו אליו שלושים ושתיים אלף חיילים.

גדעון צווה לקחת רק שלוש מאות לוחמים כנגד צבא של שלושה עמים

הקב"ה אומר לגדעון: "וְכֵן הָעַם אֲשֶׁר אִתְּךָ מִתְּתִי אֶת מִדְיָן בְּיָדָם פֶּן יִתְפָּאוּ עָלַי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יָדֵי הוֹשִׁיעָה לִּי" (ז, ב). כלומר, שלאחר הניצחון לא יכירו ויודו ישראל, שהקב"ה הוא זה שהושיע אותם בדרך נס, אלא יתפארו "כִּי הוֹשִׁיעָה יָדֵי עֲשָׂה לִי אֶת הַחֵל הַזֶּה" (דברים ח, יז), לכן, עליו להודיע שהוא משחרר מן הקרב את כל החפץ בכך. שני שליש מן החיילים חזרו לבתיהם ונשארו לו בסך הכל, רק עשרת אלפים חיילים. אבל הקב"ה, היודע את נפש האדם, אמר לגדעון, שגם מספר זה רב מדי. הוא מצווה על גדעון להוריד אותם למים, ושם יורה לו מי מהחיילים ילך להילחם ומי ישוב לביתו.

"הוֹרֵד אוֹתָם אֶל הַמַּיִם וְאֶצְרְפוּ לְךָ שָׁם וְהָיָה אֲשֶׁר אֶמַר אֵלֶיךָ זֶה יֵלֶךְ אִתְּךָ הוּא יֵלֶךְ אִתְּךָ וְכָל אֲשֶׁר אֶמַר אֵלֶיךָ

שלא ימצא נזק ולא תגיעהו רעה". הרמב"ם מבטיח לאותו לוחם, שכל כוונתו היא "לקדש את ה' בלבד" לא רק חיי עולם הבא, אלא, אף שלא יינזק, אף באופן הקל ביותר במלחמה.

ואכן, גם במלחמת עמלק משה רבינו שלח את תלמידו יהושע לבחור חיילים והנחה אותו: (שמות יז, ט) "בְּחַר לָנוּ אַנְשִׁים וְצֵא הַלָּחֶם בְּעַמְלָק" ופירש"י: "גבורים ויראי חטא שתהא זכותן מסייעתן".

יש לפנינו תשובה לשאלה הרביעית: לא כמות החיילים קובעת את הניצחון במלחמה, אלא, איכותם הרוחנית! אם הלוחמים יהיו צדיקים, קדושים וטהורים, הרי **שללא ספק הם ינצחו במלחמה ואיש מהם לא יפגע**. לכן, משה רבינו גייס רק שני אחוז מן הצבא, אבל כולם "אנשים" ואכן, הבטחתו של הרמב"ם התקיימה, כפי שאמרו מפקדי הצבא (לא, מט) "וַיֵּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה עֲבָדֶיךָ נִשְׁאָו אֶת רֹאשׁ אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בְּיָדָנוּ וְלֹא נִפְקַד מִמֶּנּוּ אִישׁ". והלוא, הדבר הוא פלא פלאים! האם היה אי פעם בתולדות המלחמות, שצבא כלשהו, חזר ממלחמה ללא שום נפגע?

על פי תפישת התורה, צריך צבא 'קטן אבל צדיק'!

הבה ונעשה חשבון מה היה גודלו של צבא מדין. מספרם של הילדות עד גיל שלש הגיע ל"שנים ושלשים אלף" (לא, לה). הווי אומר, שמספר הילדים גם הוא היה זהה. כלומר, יוצא שמספר הילדים בכל שנתון היה, קרוב לאחד עשר אלף. אם חיוב הגיוס לצבא מדין באותה תקופה, היה מגיל עשרים עד גיל שישים, כפי שהיה במחנה ישראל, הרי, שעלינו לכפול ארבעים שנתונים בעשרת אלפים חיילים לכל שנתון, נקבל תוצאה: **צבא מדין מנה לפחות ארבע מאות אלף חיילים!** על פי המקובל, בתורת הלחימה, כוח תוקף חייב להיות גדול יותר מן הכוח המתגונן, ביחס של **שמונה לאחד**. יש אסטרטגים שאף טוענים, שהיחס צריך להיות עשר לאחד. יוצא אפוא, שגם אם משה רבינו היה מגייס את כל הצבא שעמד לרשותו, שש מאות אלף חיילים, והיה זוכה לניצחון, גם אז, היה זה הישג כביר. שכן, צבא מדין היה גדול, חזק, בעל מסורת צבאית ארוכת שנים, יושב מבוצר בעריו ובמצודותיו. בעוד שבצבא ישראל שירתו אנשים שישבו ארבעים שנה באוהלים, לא עסקו בשום עבודה, היו חסרי ניסיון קרבי, חסרי נשק מקצועי, כך שהם היו נחותים במיומנותם הצבאית מזו של מדין.

והנה משה, לא חישב את כל החישובים האסטרטגים הנ"ל. שהלוא,

זה למעשה התרחיש שהיה בתקופת החשמונאים, שמעטים ניצחו את הרבים. "י"ב בני חשמונאי ואלעזר כנגד כמה רבבות" (רש"י דברים לג, יא), ונצחוס בצורה מופלאה ביותר, אחר כך נוצר מניצחון זה חג החנוכה. **הסיבה לעשיית חג החנוכה היא, מפני שהנס גרם לריבוי כבוד שמים בצורה עצומה.** מפני שהחשמונאים לא תלו את ניצחונם בכוחם ובעוז רוחם, אלא שחינכו את העם שכל הניצחון הוא רק יד ה' בלבד! כפי שעשה דוד המלך, שגם הוא נחל ניצחונות גדולים וגירש את כל הגויים מהארץ. איך הוא ראה את הדבר וכיצד הציג אותו בפני העם: "המלמד ידי לקרב אצבעותי למלחמה" (תהלים קמד, א) ועוד פסוקים.

רואים מכאן, שהמטרה של נס היא כדי להרבות כבוד שמים. אם התוצאה תהיה הפוכה, וככל שהנס יהיה גדול יותר, הניצחון מהיר יותר יקבלו החיילים ומנהיגיהם גאווה ויהירות ויתפארו, שהם עשו זאת, הרי שפוחת רצון ה' לעשות את הנס. מפני, שלא רק שכבוד שמים אינו מתרבה, אלא הכפירה מתנשאת וגוברת. לא רק שאין האנשים מכירים טובה לשי"ת, אלא שהם הופכים לכפויי טובה. יוצא, שהנס הוא בחינה של "ולפני ענר לא תתן מקש"ל" (ויקרא יט, יד), **הוא מכשיל את כלל ישראל בכפיות טובה!**

בכך אפשר לתת תשובה לשאלה, למה הציבור החרדי לא עשה חג מהניצחון הצבאי בתש"ח ולא מהניצחון בתשכ"ז. אמנם, למרות הניסים הגדולים שהיו במלחמות אלה, יש הרבה תשובות לשאלה זו, אבל בהמשך להיבט בו אנו עוסקים, תהיה התשובה: **שהניצחונות הללו והניסים שנעשו בהם, לא הירבו כבוד שמים, אלא להיפך ממש, גרמו למיעוט ולהשפלת כבוד שמים!**

ניסי מלחמת "השחרור"

בערב מלחמת "השחרור" חוות דעתם של כל האסטרטגים היתה, שישראל הקטנה, הענייה, חסרת נשק ובעלת צבא לא מיומן ולא מאומן, תובס שוק על ירך על ידי צבאות ערב. הנשיא טרומן אמר למנהיגי 'המדינה שבדרך' לפני כמה שנים כילו הגרמני ששה מיליון יהודים, אתם לוקחים על אחריותכם הרג וחיסול נוסף של שש מאות אלף היהודים שבארץ ישראל, באם תכריזו על הקמת מדינה. והנה, עשה לנו אבינו שבשמים ניסי ניסים וניצחנו באופן מדהים גויים רבים ועצומים, אבל איש מגורמי הצבא והשלטון לא הציג את הניצחון בתש"ח כיד ה', אלא להיפך,

זה לא ילך עמך הוא לא ילך"

(ד.)

סינון האנשים יעשה על ידי האופן בו הם ישתו את המים, ועל פי האופן בו ישתו, יתברר מי הם עובדי ה' האמיתיים שלא עבדו עבודה זרה. רק עליהם לצאת לקרב ורק דרכם תהיה התשובה!

"כֹּל אֲשֶׁר יֵלֶק בְּלִשְׁוֹנוֹ מִן הַמֵּיִם פֶּאֶשֶׁר יֵלֶק הַכֶּלֶב תִּצְיֵג אוֹתוֹ לִבָּד וְכֹל אֲשֶׁר יִכְרַע עַל בְּרָכּוֹ לְשִׁתּוֹת: וְיִהְיֶה מִסְפָּר הַמַּלְקָקִים בִּינָדָם אֶל פִּיהֶם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְכֹל יִתֵּר הָעָם פָּרְעוּ עַל בְּרָכִיהֶם לְשִׁתּוֹת מֵיִם"

(ה-ו.)

נחלקו המפרשים כיצד הוכח מצורת שתיית המים, מי הם הצדיקים ומי אלה שאינם צדיקים. ברם, מה שברור, שהיה כאן מיון של האנשים הצדיקים ביותר מתוך ציבור המתגייסים. יוצא, שבסופו של דבר, מתוך שלושים ושניים אלף מגויסים **התקבלו לייחודה המובחרת** רק שלוש מאות איש. הווי אומר, **פחות מאחוז אחד.** יודגש, את המבחן של גדעון שנעשה על פי ה', עבר אחוז נמוך בהרבה מאלה שעוברים את מבחני המיון והסינון 'לקורס טייס', 'לשיטת שלוש עשרה', 'לסיירת מטכ"ל' – היחידות המובחרות ביותר בצה"ל.

אז, אומר השי"ת לגדעון: **"בְּשֵׁלֶשׁ מֵאוֹת הָאִישׁ הַמַּלְקָקִים אוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וְנִתְּתִי אֶת מִדְּוָן בִּינְדָן וְכָל הָעָם יִלְכוּ אִישׁ לְמִקְמוֹ" (ז).**

למרות, שהצבא של מדין, עמלק ובני קדם היה רב מאוד: **"נִפְלִיִם בְּעֶמֶק פָּאֲרָה לָרֶב וְלִגְמָלֵיהֶם אֵין מִסְפָּר פְּחוּל שְׁעַל שַׁפַּת הַיָּם לָרֶב" (יב),** יצא גדעון למלחמה נגדם רק עם שלוש מאות איש, אותם חילק לשלוש קבוצות, כשבכל קבוצה מאה איש. הניצחון של גדעון בקרב הושג במהירות רבה: **"וַיִּשֶׁם ה' אֶת חֶרֶב אִישׁ בְּרֵעֵהוּ וּבְכָל הַמַּחֲנֶה נִינָס הַמַּחֲנֶה" (כב).** הקב"ה הכניס פחד, פאניקה ובהלה בקרב צבא האויב ואז, הם הרגו זה את זה ב'אש ידידותית'!

רואים אנו, שהשי"ת דרש באופן חד-משמעי להוריד את כמות החיילים למספר סמלי ביותר, זאת כדי להראות, ש"ה' איש מלחמה ה' שמו" (שמות טו, ג).

ומכאן, **שלא רק בחיי היום יום, שונה אורח חיינו של עם ישראל מזה של הגויים, אלא, אף בעידן מלחמה, שונה הוא בתכלית.**

איזה נס של ניצחון הופך לחג ואיזה לא הופך לחג

והתנשאות. הם לא פסקו מלהתראיין ולפרסם ספרים על גבורתם ותושייתם, ועל טיפשותם ופחדנותם של הערבים. בקיצור: "שום נס לא היה! שום, יד ה' לא נראתה". נערים ומבוגרים, אנשי ונשים, ממש סגדו והעריצו את קציני צה"ל הבכירים. הניסים לא הירבו כבוד שמים, אלא מיעטוהו והירבו כבוד הכופרים בעיקר! והגדילו את כפיות הטובה למושיענו בעת צרה!

יש לי תחושה בלב, שאם באותה עת שהתקיים בנו: "יָמִין וּשְׂמָאל תִּפְרֹצִי" גבולותינו הורחבו לצפון, דרום ומזרח הינו מיישמים גם את המשך המאמר: "וְאֵת ה' תַּעֲרִיצִי", הינו כולנו פונים בברכת תודה לאבינו שבשמים, ומפרסמים בעולם, שרק בזכותו נצלנו ולא בעזרת כוחנו הצבאי, ורק לבורא עולם מגיעה כל התהילה ולנו מאומה! והיינו צועקים: "כִּי מִתְּחִיל אֶנְחֵנוּ לָךְ!"

היה מתקיים בנו הפסוק: "כְּבוֹד ה' עֲלֶיךָ נִגְלָה". היה בורא עולם מביא לנו את הגאולה לאלתר, והינו זוכים לירושלים הבנויה, לבית המקדש ולמלך המשיח. אבל, החמצנו את השעה ואז החלה התדרדרות שנתנה את פרי הבאושים כעבור שבע שנים, ב"מלחמת יום הכיפורים"!

גם במבצע המפורסם ביותר באנטבה, שכונה "מבצע יהונתן", כיום לאחר שלושים וחמש שנה, פורסמו ספרים של אנשים שפיקדו והשתתפו במבצע, שהציל מאות יהודים ממוות. הם מודים, שהחל המדקה השניה לאחר הנחיתה הכל פעל שלא על פי התוכניות, מפקד הכוח: "יוני נתניהו" – נהרג מיד. והם היו בטוחים, שהמבצע יכשל ופירושו של דבר, שגם בני הערובה וגם כוח החילוץ הצבאי, יטבחו על ידי הרוזן המטורף אידי אמין, ורק בדרך נס ניצלו.

"מבצע אנטבה" נס גדול וחסד נפלא של בורא עולם

גם לפני המבצע, רוב המומחים קבעו, שהוא דמיוני בהחלט. אל"מ בר-לב שהיה מפקד סיירת מטכ"ל סיפר בראיון, שכששמע על התוכנית ישב עם כמה לוחמים ותיקים ונועזים והחליטו, שרעיון התוכנית הוא שיגעון ולחצו עליו שישע לאביו, שהיה באותה עת שר בממשלה ורמטכ"ל בעבר, וישכנע אותו, שהממשלה לא תאשר את התוכנית. הוא לקח ג'יפ ודהר לבצע את השליחות, כשהגיע לאביו, הוא אמר לו, שאיחר בחצי שעה, שכן הכוח כבר באוויר בדרך לפעולה.

התפארו בניצחון כוחם ועוצם תושייתם של כוחות הצבא. ולא זו בלבד, אלא שכשניסחו את "מגילת העצמאות", סירבו בכל תוקף להכניס אף לא מילה אחת של תודה לבורא עולם, ואף להזכיר בה שם שמים סירב בן-גוריון בתוקף! בסופו של דבר, כדי למצוא 'פשרה פוליטית' אמר ב.ג. לרב מימון, נכתוב ב"מגילת העצמאות": "בעזרת צור ישראל וגואלו", והוא התכוון בכך לצה"ל, ואילו מימון יכול לייחס ביטוי זה לאלוקים! ולא זו בלבד, אלא שהחליטו לעשות מדינת "חוק" ולא "מדינת הלכה". אם כן, איזה חג דתי אפשר לעשות מניצחון המוצג בפני העם 'כניצחון כוחני' והמביא בעקבותיו התרסה והשתלחות כנגד הטוב והמטיב ומחולל הנס, בורא עולמים!?

כפיות הטובה על ניסי מלחמת "ששת הימים"

גם בשנת תשכ"ז עמדה ישראל כנגד צבאות גדולים וחזקים של: מצרים, סוריה, ירדן, עירק וייתר מדינות ערב. בערב המלחמה בחודש אייר, שרר במדינה אצל כולם, פחד גדול. החל באזרחים שגויסו למלחמה וישבו בחולות הנגב שלשה שבועות של "תקופת ההמתנה" וכלה ב"אב המיסד" בן גוריון שאמר באמצעי התקשורת, שאי אפשר לצאת למלחמה ללא גיבוי של אחת המעצמות, כפי שהוא קיבל סיוע מאנגליה וצרפת במלחמת "קדש" בשנת 1956. הרמטכ"ל יצחק רבין נתקף בחרדה והגיש מכתב התפטרות לראש הממשלה, לוי אשכול. הפיקוד הצבאי צפה ל 50-60 אלף הרוגים. רק בגוש דן לכן קידשו לבית קברות אל כל "הפארק הלאומי" ברמת גן ואת "גן-העצמאות" בתל אביב, שהיה הרבה יותר גדול מאשר היום, מפני שזה היה בטרם הוקם על חלקו מלון "הילטון".

והנה עשה לנו ה' נס עצום, שנכנס להיסטוריה העולמית, ותחת מפלה זכינו לתשועה וישועה! ושילשנו את שטח המדינה למן שארם אשיך בדרום ועד לחרמון בצפון, כולל את שטחי יהודה ושומרון. האם הודה הרמטכ"ל בנס?! בנאומו המפורסם, עם תום המלחמה באמפיאטרון בהר-הצופים לא סיפר על פחדיו הגדולים ועל מכתב ההתפטרות שהגיש, ידיעות אלה דלפו החוצה, רק לאחר עשרות שנים על ידי יריביו הפוליטיים בעתיד. ולא על התבוסה שהוא עצמו צפה! אלא, מימש את שאמר השי"ת לגדעון: "וְיִתְפָּאֵר עָלַי יִשְׂרָאֵל לְאִמֹּר יְדִי הַזֵּה יָעָה לִּי". כל הדוברים האזרחיים והצבאיים, מילאו פיהם במלל רווי גאווה

נמסרת 'פקודת-יום' על ידי הרמטכ"ל, פקודה זו, מושמעת באוזני החיילים ובה נמסר להם, המסר המרכזי של המלחמה. בעם ישראל משמיע את 'פקודת היום' סגן הכהן הגדול, המכונה 'משוח מלחמה', כפי שנאמר (דברים כ, ב): "וְהָיָה כְּקִרְבָּנְךָ אֶל הַמִּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן וְדִבֶּר אֶל הָעָם". וכך ניסח זאת הרמב"ם (שם, ה"ג):

"עת שעורכין המערכות והם קרבים להלחם משוח מלחמה עומד במקום גבוה וכל המערכות לפניו ואומר להם בלשון הקדש: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֲתֶם קִרְבִּים הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה עַל אֲבִיבֵיכֶם אֶל יָרֵךְ לִבְבְּכֶם אֶל תִּירְאוֹ וְאֶל תַּחְפֹּזוֹ וְאֶל תַּעֲרָצוֹ מִפְּנֵיהֶם: כִּי ה' אֱ-לֹהֵיכֶם הֵחָלֵץ עִמָּכֶם לַהֲלָחֵם לָכֶם עִם אֲבִיבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וְגו' "

(דברים כ, ג-ד).

אנו תפילה וציפייה, שאמנם נזכה גם אנו, שצבא ישראל יהיה כולו בנוי מאנשים צדיקים וקדושים ואז, כל הרשעה כולה כעשן תכלה וכל אויבינו ייתמו כהרף עין! ונראה בהתגשמות דבר ה' בפי משה: "וְנִתְּתִי שָׁלוֹם בְּאֶרֶץ וּשְׁכֻבָּתָם וְאֵין מִחְרִיד וְהִשְׁפַּתִּי חַיָּה רַעָה מִן הָאֶרֶץ וְחָרֵב לֹא תַעֲבֹר בְּאֶרֶצְכֶם" (ויקרא כו, ו), ויתקיימו דברי הנביא: "לֹא יִשָּׂא גוֹי אֶל גוֹי חָרֵב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה" (ישעיה ב, ה).

סיכום: נקמה אישית או לאומית אסורה בכל אופן שהוא. נקמת ה' על כבודו אשר מושפל בגויים – מותרת ואף מצוה היא! למלחמת מדין נלקח מספר סמלי של לוחמים – אלף מכל שבט – אבל צדיקים וטהורים. אנשים הדבוקים במחשבתם לצור עולמים לא יפגעו לעולם ויגברו על האויב, יהא מספרו כאשר יהיה! 'פקודת היום' נמסרת על ידי צדיק נעלה ולא על ידי מפקד הצבא. גם המסר הוא רוחני ולא לוחמני, נקמני!

הוא נשאר איתן בדעתו עד היום, שהתוכנית היתה טיפשית ורק ב'מקרה' הצליחה.

גם הטייסים סיפור, שכשהגיעו ליעד, כל שמי אנטבה היו מכוסים עננים כבדים, והם לא ראו היכן שדה התעופה. הם חגו וחגו, וראו שהדלק אוזל וכבר רצו לחזור. פתאום, נבקע פתח בעננים והם ראו את שדה התעופה המבוקש, מתחתם ממש! הם **תיארו זאת, כנס ממש**. אבל, כשנחתו בחזרתם והשתתפו בטקסים רבים, איש לא הזכיר את הניסים הגדולים, איש לא זכר את בורא עולמים, וכולם התפארו קבל עם ועולם בתושייתם, בחכמתם, בעוז רוחם וכיוצ"ב. כבוד שמים לא התרבה, אלא כבוד קבוצת לוחמים שיצאו למבצע חסר סיכויים, כהגדרת אל"מ בר-לב, וזכו בחייהם מן ההפקר בחסדי השי"ת הגומל לחייבים טובות!

ברור שניסים שלא מרבים כבוד שמים, אינם יכולים לגרום לומר "הלל"!! ואין בהם שום דמיון לחנוכה.

איך נראה מפקד הצבא

בנוהג שבעולם, שמפקד הצבא, הרמטכ"ל, הוא אדם שכל ישותו לוחמנית. ומנעוריו, כל ימיו, נתון הוא בתוך אווירה צבאית, נשק ומלחמה. אולם, בעם ישראל גם זה הפוך. מפקד הצבא, הוא לא 'פייטרי' – לוחם נועז, אלא, איש רוחני, קדוש וטהור 'סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה'! שכן, אמונת ישראל היא (תהלים כ, ח-ט) "אֵלֶּה בִּרְכָב וְאֵלֶּה בְּסוּסִים וְאֶנְחִנוּ בְּשֵׁם ה' אֱ-לֹהֵינוּ נִזְכִּיר: הִמָּה כָּרְעוּ וְנִפְּלוּ וְאֶנְחִנוּ קִמְנוּ וְנִתְּעוֹדָד". במלחמת עמלק, היה המפקד יהושע – שכל כולו, תורה ויראת שמים. במלחמת סיחון ועוג, היה המפקד משה רבינו. במלחמת מדין, היה המפקד פנחס – שעל מהותו וגדלותו אין מן הצורך להרחיב את הדיבור. גם בכיבוש ארץ ישראל, היה יהושע המפקד העליון. כך גם ברק ביקש את עזרתה של דבורה הנביאה בניהול הקרב כנגד סיסרא. נוהל היציאה לקרב גם הוא שונה בעם ישראל מכל עם ולשון. בכל הצבאות